

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ТАКСОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

©2022 ШИФРІНА Н. І.

УДК 658.15

JEL: C60; G39; L71; M41

Шифріна Н. І. Інтегральна оцінка фінансового потенціалу підприємств гірничодобувної промисловості України на основі таксономічного аналізу

Україна є однією з провідних країн світу, що мають на своїй економічній території родовища мінерально-сировинних корисних копалин, розробка та використання яких обумовлені як потребами внутрішнього ринку, так і значним іноземним попитом на даний вид експортної продукції. Гірничодобувна промисловість України, за даних обставин, є стратегічно важливою галуззю, яка чинить значний вплив майже на всі соціально-економічні сфери функціонування: її продукція є ресурсною базою для багатьох ключових вітчизняних виробництв – металургії, хімічної промисловості, будівництва, сільськогосподарства та інших; вона позитивно впливає на сальдо платіжного балансу країни, а також на рівень життя населення як складова частина енергетичного ринку послуг. Подальший розвиток гірничодобувної промисловості України безпосередньо залежить від залучення та найбільш ефективного використання фінансового потенціалу, що обумовлює актуальність проведення подальших досліджень і розробок у даному напрямку. Метою проведення дослідження є розробка інтегральної оцінки фінансового потенціалу підприємств гірничодобувної промисловості України на основі застосування таксономічного аналізу. Для досягнення поставленої мети в роботі використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу – для проведення дослідження стану гірничодобувної промисловості України; методи коефіцієнтного аналізу – для визначення фінансового стану досліджуваних підприємств на основі їх бухгалтерської звітності; також застосовано методи математичного моделювання – для визначення таксономічного показника фінансового потенціалу досліджуваних підприємств. У роботі досліджено сучасний стан і показники ділової активності гірничодобувної промисловості України; проведено коефіцієнтний аналіз фінансового стану шести вітчизняних підприємств-представників; запропоновано інтегральну методiku оцінки фінансового потенціалу підприємств гірничодобувної галузі на основі визначення показника таксономії.

Ключові слова: гірничодобувна промисловість України, фінансовий потенціал, таксономічний аналіз, фінансовий аналіз, інтегральна оцінка.

Табл.: 2. **Формул.:** 6. **Бібл.:** 11.

Шифріна Надія Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічної політики, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: runavi@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5079-5660>

UDC 658.15

JEL: C60; G39; L71; M41

Shifrina N. I. The Integral Assessment of the Financial Potential of Mining Enterprises of Ukraine on the Basis of Taxonomic Analysis

Ukraine is one of the leading countries in the world that have mineral and raw materials deposits on its economic territory, the development and use of which are due to both the needs of the national market and significant foreign demand for this type of export products. The mining industry of Ukraine, in these circumstances, is a strategically important sector that has a significant impact on almost all socioeconomic spheres of functioning: its products are a resource base for many major domestic industries – metallurgy, chemical industry, construction, agriculture, and others; it has a positive effect on the balance of payments of the country, as well as on the standard of living of the population as an integral part of the energy market of services. Further development of the mining industry of Ukraine directly depends on the attraction and most effective use of financial potential, which determines the relevance of further research and developments in this direction. The purpose of the study is to elaborate an integral assessment of the financial potential of Ukrainian mining enterprises on the basis of taxonomic analysis. To achieve this goal, the publication uses general-teaching methods of analysis and synthesis – to carry out a study of the state of the mining industry of Ukraine; methods of coefficient analysis – to determine the financial condition of the enterprises under study on the basis of their accounting statements; methods of mathematical modeling are also used – to determine the taxonomic indicator of the financial potential of the enterprises under study. The publication examines the current state and indicators of business activity of the mining industry of Ukraine; a coefficient analysis of the financial condition of six domestic enterprises-representatives is carried out; an integral methodology for assessing the financial potential of mining enterprises based on the determination of the taxonomy indicator is proposed.

Keywords: mining industry of Ukraine, financial potential, taxonomic analysis, financial analysis, integral assessment.

Tabl.: 2. **Formulae:** 6. **Bibl.:** 11.

Shifrina Nadiia I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory and Economic Policy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: runavi@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5079-5660>

Одним із найбільш пріоритетних сучасних напрямів розвитку економіки України є досягнення міцного промислового потенціалу. Україна належить до ключових мінерально-сировинних країн світу за рахунок власного видобуван-

ня таких стратегічно важливих копалин, як: кам'яне вугілля, нафта, газ, залізни та марганцеві руди, бром, вохра, кварцити, сірка, сіль, облицювальний камінь та багато іншого. Гірничодобувна промисловість має великий вплив практично на всі ланки соціально-еко-

номічного розвитку України: її продукція використовується в металургійній і хімічній промисловості, будівельному та сільськогосподарському секторах та в інших провідних і стратегічно значущих галузях виробництва; збільшує активне сальдо платіжного балансу за рахунок значних обсягів експорту; має великий вплив на рівень життя населення як складова частина комунальних послуг.

Питання аналізу та підвищення ефективності гірничодобувної промисловості України знаходять відображення в роботах вітчизняних науковців і практиків. Зокрема, Глущенко Я. І. проведено аналіз тенденцій соціально-економічних показників гірничорудних підприємств України у 2010–2017 рр. [1]; Білецьким В. С. досліджено потенціал гірничодобувної промисловості України у порівнянні з провідними країнами світу [2]; Терещенко М. О. зосереджується на складі та структурі гірничодобувного комплексу України [3], Шацька З. Я. та Ганзюк Т. Д. проаналізували сучасний стан і перспективи подальшого розвитку видобувної промисловості України та запропонували низку макро- та мікроекономічних заходів з підвищення її ефективності [4] та ін.

Разом із тим існує багато не повною мірою вирішених проблем, пов'язаних з підвищенням ефективності залучення та використання фінансового потенціалу підприємств гірничодобувної промисловості України, що обумовлює актуальність проведення подальших досліджень і розробок у даному напрямку.

Методика досліджень. У роботі використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу – для проведення дослідження стану гірничодобувної промисловості України; методи коефіцієнтного аналізу – для визначення фінансового стану досліджуваних підприємств на основі їх бухгалтерської звітності; методи математичного моделювання – для визначення таксономічного показника фінансового потенціалу досліджуваних підприємств.

Метою проведення дослідження є розробка інтегральної оцінки фінансового потенціалу підприємств гірничодобувної промисловості України на основі застосування таксономічного аналізу.

Гірничодобувна промисловість є стратегічно важливим міжгалузевим господарським комплексом: вона охоплює понад 2000 гірничодобувних і переробних підприємств з розвинутою науковою та технологічною структурами; понад 20% зайнятого промислово-виробничого персоналу; 16,9% загального обсягу промислової продукції, з яких 26,4% було реалізовано за межами країни; близько 1/3 вартості всіх виробничих фондів держави. До промислового освоєння залучено більше 3 тис. родовищ, тобто 40–75% розвіданих запасів різних видів корисних копалин. Розвідані запаси складають майже 8 тис. родовищ, які, за даними вітчизняних спеціалістів, оцінюються у 7,5 трлн дол. США, а за визначенням західних експертів – у понад 11 трлн дол. США [1; 2; 3; 5].

Згідно з Гірничим законом України гірничодобувна промисловість об'єднує комплекс галузей важкої промисловості з розвідування родовищ корисних копалин, їх видобутку з надр землі та збагачення [6].

Відповідно до національного класифікатора України гірничодобувна промисловість України належить до секції «D» – Добувна промисловість і розроблення кар'єрів, до якої, своєю чергою, входять такі підгалузі: добування кам'яного та бурого вугілля; добування сирої нафти та природного газу; добування металевих руд; добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів [3].

Стабільний розвиток гірничодобувної промисловості забезпечує рентабельність і конкурентоздатність більшості товарів і послуг, соціальний захист і розвиток економіки як окремих регіонів, так і держави в цілому.

В Україні у великих обсягах ведеться видобуток кам'яного вугілля (2% від світового видобутку), залізних (4%) і марганцевих (10%) руд, урану, титану, цирконію, германію, графіту (4%), каоліну (18%), брому, вохри, нерудної металургійної сировини (кварцити, флюсові вапняки та доломити), хімічної сировини (самородна сірка, кам'яні та калійні сульфатні солі), облицювального каменю (граніти, габро, лабрадорити та ін.), скляного піску. У значній кількості видобувається з надр вуглеводнева сировина, буре вугілля, торф, цементна сировина, карбонатна сировина для хімічної та харчової промисловості, тугоплавкі та вогнетривкі глини, сировина для будівельних матеріалів, йод, бром, різноманітні мінеральні води, дорогоцінні та виробні камені, п'єзокварц та ін. У відносно невеликих обсягах видобувають також нікелеві руди, золото, скандій, гафній, янтар, цеоліти. У різному ступені розвідування та підготовки до експлуатації знаходяться родовища ртуті, хрому, свинцю, цинку, міді, молібдену, золота, берилію, літію, танталу, ніобію, скандію, ітрію, рідкісних земель, алмазів, металів платинової групи, плавкового шпату, фосфоритів, апатиту, горючих сланців, бішофіту та ін. [2; 3].

Відмінними рисами гірничодобувної галузі є потреба в постійному залученні провідних фахівців, використанні прогресивних наукових досягнень, підтримці використовуваних технологій на передовому рівні та своєчасному оновленні й модернізації обладнання.

Виходячи з вищевикладеного вважається за доцільне зробити висновок, що гірничодобувна промисловість особливо має потребу в підвищенні фінансового потенціалу для залучення й ефективного використання реальних інвестицій і нарощування ділової та ринкової активності.

Для проведення дослідження фінансового потенціалу гірничодобувної промисловості України підприємствами-представниками було відібрано п'ять

виробництв: публічне акціонерне товариство «Промислово-виробниче підприємство «Кривбасвирбух-пром» [7], акціонерне товариство «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат» [8], публічне акціонерне товариство «Янцівський гранітний кар'єр» [9], публічне акціонерне товариство «Гайворонський спеціалізований кар'єр» [10] та приватне акціонерне товариство «Гірничо-збагачувальна фабрика «Краснолуцька» [11].

Дослідження проведено на основі бухгалтерської звітності підприємств – представників гірничодобувної промисловості України за період з 2015 по 2020 рр. З огляду на специфіку фінансової діяльності досліджуваних підприємств до показників, що характеризують їх фінансовий потенціал, доцільно віднести:

- ✦ коефіцієнт зносу основних засобів (ЗОЗ);
- ✦ коефіцієнт зносу нематеріальних активів (ЗНА);
- ✦ коефіцієнт швидкої ліквідності (ШЛ);
- ✦ коефіцієнт загальної ліквідності (ЗЛ);
- ✦ коефіцієнт фінансового ризику (ФР);
- ✦ оборотність дебіторської заборгованості (ОДЗ);
- ✦ оборотність кредиторської заборгованості (ОКЗ);
- ✦ оборотність запасів (ОЗ);
- ✦ рентабельність активів (РА);
- ✦ рентабельність власного капіталу (РВК);
- ✦ рентабельність реалізації (РР);
- ✦ рентабельність загального доходу (РЗД).

Дані показники оцінюють фінансовий потенціал підприємств (табл. 1).

Визначені коефіцієнти дозволяють проаналізувати й оцінити фінансовий потенціал з точки зору господарської діяльності. Оцінювання фінансового потенціалу підприємств є складним багатofакторним завданням, тому для аналізу динаміки розвитку підприємств доцільно використати метод таксономії, який дає змогу оперувати великим спектром показників і дозволить застосувати комплексний підхід при проведенні досліджень, спрямованих на одержання узагальної оцінки фінансового потенціалу.

Кожний індекс сформованої системи показників оцінює певний елемент фінансового потенціалу підприємств, а з метою якісного аналізу наявного потенціалу необхідно врахувати всі показники-індикатори одночасно, тому для подальшого аналізу доцільно скористатися методом розрахунку таксономічних показників. Для побудови інтегральних показників використано методіку розрахунку таксономічного показника рівня розвитку, який представляє синтетичну величину, що характеризує одиниці сукупності.

Визначення інтегрального показника для оцінки стану фінансового потенціалу підприємств – представників гірничодобувної промисловості України проведено в табл. 2.

Оскільки отримані дані матриці неоднорідні, необхідно провести стандартизацію їх значень за формулою (1):

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j}, j = 1 \dots 4, \quad (1)$$

де \bar{x}_j – середнє арифметичне значення j -го показника;

S_j – середньоквадратичне відхилення j -го показника;

Z_{ij} – стандартизоване значення j -го показника для i -го об'єкта.

Для визначення вектора-еталона

$P_0 (z_{01}, z_{02}, \dots, z_{0n})$ виділено показники-стимулятори (S) і дестимулятори (D).

Відстань між окремими точками-одиницями та точкою P_0 обозначається як C_{io} та розраховується за формулою:

$$C_{io} = \left[\sum_{i=1}^t (x_{is} - z_{os})^2 \right]^{\frac{1}{2}}, \quad (2)$$

де $i = 1, 2, \dots, t$.

Отримані відстані є вихідними даними для розрахунку рівня розвитку:

$$d_i = \frac{C_{io}}{C_o}, \quad (3)$$

де

$$\bar{C}_o = \frac{1}{n} \sum_{s=1}^n C_{io}, \quad (4)$$

$$S_o = \left[\frac{1}{t} \sum_{s=1}^n (C_{io} - \bar{C}_o)^2 \right]^{\frac{1}{2}}. \quad (5)$$

Отримані значення відстаней фінансового потенціалу підприємств дозволили розрахувати таксономічний показник кожного з показників, що дозволяє визначити стан потенціалу підприємств за такою формулою:

$$K = 1 - d, \quad (6)$$

де K_i – таксономічний показник i -го показника фінансової локальної підсистеми підприємницького потенціалу; d_i – число отриманих частинних функцій.

Інтерпретація отриманих значень таксономічного показника фінансового потенціалу підприємств дозволяє стверджувати, що визначені за допомогою проведеного аналізу показники є доцільними в аспекті дослідження та оцінки фінансового потенціалу, оскільки саме вони відображають фінансову спроможність досліджуваних підприємств до підвищення підприємницького потенціалу, а побудований таксономічний показник синтетично характеризує зміни значень ознак досліджуваних показників.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що коефіцієнт таксономії показників фінансового потенціалу як

Показники оцінки фінансового потенціалу підприємств

Рік	ЗОЗ	ЗНА	ШЛ	ЗЛ	ФР	ОДЗ	ОКЗ	ОЗ	РА	РВК	РР	РЗД
ПАТ «Промислово-виробниче підприємство «Кривбасвирбупром»												
2016	0,57	0,22	2,54	4,55	0,16	5,6	4,07	2,68	-0,04	-0,05	0	-0,02
2017	0,58	0,12	1,99	5,29	0,12	7,03	4,73	2,03	0,26	0,29	0,19	0,14
2018	0,57	0,18	2,98	9,07	0,08	4,95	4,94	1,47	0,15	0,16	0,13	0,09
2019	0,62	0,24	1,64	7,94	0,11	3,25	5,62	0,97	0,1	0,11	0,09	0,07
2020	0,62	0,32	1,03	4,33	0,22	3,49	2,95	1,21	0,08	0,1	0,07	0,05
АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат»												
2016	0,97	0,01	0,24	0,43	1,09	0,74	4,35	0,73	-0,12	-0,26	-0,41	-0,5
2017	0,97	0,02	0,5	0,67	1,46	0,99	0,94	1,34	0	0,01	0,02	0
2018	0,97	0,02	0,65	0,89	1,3	0,68	0,9	1,19	0	0,01	0,02	0
2019	0,97	0,02	0,09	0,34	4,22	0,76	1,5	0,87	-0,28	-1,45	-0,96	-0,6
2020	0,97	0,04	0,75	1,11	1,67	3,2	2,25	2,55	0,3	0,8	0,29	0,22
ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр»												
2016	0,69	-0,58	0,63	0,93	2,31	2,67	0,85	1,34	-0,08	-0,25	-0,17	-0,1
2017	0,73	0,42	0,52	0,79	5,21	1,68	0,53	0,9	-0,17	-1,06	-0,49	-0,4
2018	0,76	0,07	0,46	0,64	116,99	1,55	0,62	1,01	-0,16	-18,5	-0,42	-0,4
2019	0,78	-0,12	0,53	0,74	-9,08	0,45	0,29	0,69	-0,13	1,04	-0,58	-0,5
2020	0,79	0,17	0,5	0,72	-6,6	0,49	0,24	0,66	-0,07	0,37	-0,18	-0,1
ПАТ «Гайворонський спеціалізований кар'єр»												
2016	0,71	0,5	14,24	16,89	0,05	5,6	28,43	1,09	0,12	0,12	0,11	0,11
2017	0,72	0,5	11,46	13,36	0,07	4,96	36,03	0,8	0,29	0,31	0,17	0,29
2018	0,73	0,5	16,07	20,36	0,03	7,87	89,91	0,7	0,15	0,15	0,11	0,17
2019	0,74	0,5	6,14	8,05	0,07	24,18	163,15	0,67	0,12	0,13	0,14	0,15
2020	0,73	0,5	4,49	5,83	0,12	25,17	89,35	0,72	0,18	0,21	0,25	0,21
ПрАТ «ГЗФ Краснолуцька»												
2016	0,61	0,48	1,49	1,92	-11,6	1,4	1,58	2,35	-0,1	0,8	-0,03	-0,04
2017	0,62	0,61	0,95	1,57	-8,97	0,83	0,65	0,95	-0,1	0,25	-0,02	-0,03
2018	0,65	0,68	0,77	1,4	-8,91	0,23	0,09	0,12	-0,01	0,11	0	-0,06
2019	0,67	0,81	0,87	1,35	7,22	0,3	0,17	0,21	-0,03	0,16	-0,04	-0,08
2020	0,68	0,84	0,82	1,4	-6,01	0,05	0,02	0,03	-0,01	0,06	-0,08	-0,21

локальної підсистеми досліджуваних об'єктів є нестабільним протягом аналізованого періоду, оскільки має значення, що коливаються від високого до від'ємного. Це свідчить про падіння ступеня ліквідності, зростання частки простроченої дебіторської заборгованості, невисоку частку власних джерел і порушення рівноваги щодо забезпечення фінансовими ресурсами підприємства. Виявлена нестабільність фінансового потенціалу свідчить про необхідність удосконалення управління та може бути загрозою з боку інвестиційного клімату та ринкової активності підприємств гірничодобувної промисловості України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Глущенко Я. І. Тенденції економічного розвитку гірничорудних підприємств України // Міжнарод-

- не науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність : збірник наукових праць XV (XXVII) Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14–15 березня 2019 р.). Київ, 2019. С. 150–151. URL: <https://core.ac.uk/reader/323536030>
2. Білецький В. С. Мінеральні ресурси та добувна промисловість країн світу // Українська гірничо-енциклопедія. Ресурси країн світу. URL: <http://resource.ukrlife.org>
3. Терещенко М. О. Гірничо промисловість // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : Національна академія наук України, Наукове товариство імені Шевченка, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України, 2003–2014.
4. Шацька З. Я., Ганзюк Т. Д. Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств гірничодобувної

Визначення інтегрального показника для оцінки фінансового потенціалу підприємств

Рік	ЗОЗ	ЗНА	ШЛ	ЗЛ	ФР	ОДЗ	ОКЗ	ОЗ	РА	РВК	РР	РЗД
S/D	D	D	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
ПАТ «Промислово-виробниче підприємство «Кривбасвирбупром»												
P ₀	-0,9	0,5	0,5	1	1,5	1,4	4,8	3	1,4	1,4	1,3	1,3
2016	0	0,2	0	3,2	1,2	0,8	26,9	2,4	7,6	7,7	7,2	7,5
2017	0,1	3,2	0,3	2,1	3,4	0	20,6	6,1	0	0	0	0
2018	0	1	0,5	0,1	6,7	1,8	18,7	10,8	1	1,1	0,7	0,7
2019	3,7	0	1	0	4,1	5,9	13,3	16,2	2,2	2,2	2	1,4
2020	-0,9	0,5	0,5	1	1,5	1,4	4,8	3	1,4	1,4	1,3	1,3
АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат»												
P ₀	0,97	0,5	0,5	1	1,76	1,78	4,8	3	1,51	1,2	1,02	1,12
2016	0	2,55	1,55	3,27	5,91	5,16	9,9	14,75	3,9	1,7	2,05	4,12
2017	0	0,47	0,09	1,12	4,59	4,16	30,62	8,97	1,99	0,94	0,3	0,38
2018	0	0,47	0,06	0,13	5,14	5,41	30,93	10,26	1,99	0,94	0,3	0,38
2019	0	0,47	3,19	4,37	0	5,08	26,44	13,3	7,44	7,64	6,52	5,34
2020	0,97	0,5	0,5	1	1,76	1,78	4,8	3	1,51	1,2	1,02	1,12
ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр»												
P ₀	-1,48	0,5	0,5	1	1,78	1,4	4,8	3	1,14	0,57	1,07	1,07
2016	0	4,11	1,25	0,3	4,58	0	11,71	2,19	0,05	0,02	0	0
2017	0,97	0,41	0,39	0,57	4,36	1,14	22,13	9,44	4,83	0,06	2,99	2,57
2018	2,97	0,09	2,49	4,64	0	1,46	18,87	7,15	3,91	5,52	1,82	2,57
2019	4,91	0,64	0,22	1,5	5,54	5,73	32,09	14,69	1,74	0	4,91	4,57
2020	-1,48	0,5	0,5	1	1,78	1,4	4,8	3	1,14	0,57	1,07	1,07
ПАТ «Гайворонський спеціалізований кар'єр»												
P ₀	-1,4	0,5	0,5	1	1,55	1,14	4,8	3	1,67	1,6	1,62	1,52
2016	0	0	0,06	0,11	4,38	3,67	33,4	1,65	5,82	5,84	5,8	6,92
2017	0,77	0	0,09	0,85	2,23	3,92	31,8	8,86	0	0	1,89	0
2018	3,08	0	0,38	0,06	7,23	2,87	21,55	12,68	3,94	4,14	5,8	3,08
2019	6,92	0	1,86	3,26	2,23	0,01	10,8	13,96	5,82	5,24	3,58	4,19
2020	-1,4	0,5	0,5	1	1,55	1,14	4,8	3	1,67	1,6	1,62	1,52
ПрАТ «ГЗФ Краснолуцька»												
P ₀	-1,18	0,5	0,5	1	1,73	1,52	4,8	3	0,86	1,74	1,15	0,74
2016	0	3,54	1,54	0,45	6,36	0	9,89	1,8	3,77	0	1,02	0,02
2017	0,11	1	0,36	0,67	4,71	1,07	20,91	7,71	3,77	3,33	0,46	0
2018	1,72	0,28	1,48	2,39	4,67	4,51	29,51	13,16	0	5,25	0	0,17
2019	3,87	0,12	0,77	3,1	0	3,98	28,19	12,5	0,19	4,51	1,82	0,47
2020	-1,18	0,5	0,5	1	1,73	1,52	4,8	3	0,86	1,74	1,15	0,74

промисловості в сучасних умовах. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 10. С. 158–161. URL: <http://bses.in.ua/journals/2016/10-2016/35.pdf>

- Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у січні – серпні 2019 року // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Гірничий закон України від 06.10.1999 р. № 1127-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14#Text>

- ПАТ «Промислово-виробниче підприємство «Кривбасвирбупром». URL: <http://kvvp.com.ua>
- АТ «Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат». URL: <http://mgok.dp.ua>
- ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр». URL: <http://www.yantsevo.bgs.kh.ua/index.html>
- ПАТ «Гайворонський спецкар'єр». URL: <http://www.gsk.co.ua>
- ПрАТ «Гірничо-збагачувальна фабрика «Краснолуцька». URL: <http://gzf.com.ua>

REFERENCES

- AT «Marhanetskyi hirnycho-zbahachuvalnyi kombinat». <http://mgok.dp.ua>
- Biletskyi, V. S. "Mineralni resursy ta dobuвна promyslovist krain svitu" [Mineral Resources and Mining Industry of the World]. *Ukrainska hirnycha entsyklopediia. Resursy krain svitu*. <http://resource.ukrlife.org>
- Hlushchenko, Ya. I. "Tendentsii ekonomichnoho rozvytku hirnychorudnykh pidpriemstv Ukrainy" [Trends in Economic Development of Mining Enterprises in Ukraine]. *Mizhnarodne naukovo-tekhniche spivrobitnytstvo: pryntsy, mekhanizmy, efektyvnist*. 2019. <https://core.ac.uk/reader/323536030>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14#Text>
- "Obsiah realizovanoi promyslovoi produktsii za vydamy diialnosti u sichni – serpni 2019 roku" [The Volume of Sold Industrial Products by Type of Activity in January – August 2019]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- PAT «Haivoronskyi spetskarier». <http://www.gsk.co.ua>
- PrAT «Hirnycho-zbahachuvalna fabryka «Krasnolutska». <http://gzf.com.ua>
- PAT «Promyslovo-vyrobnyche pidpriemstvo «Kryvbasvybukhprom». <http://kvvp.com.ua>
- PAT «Yantsivskyi hranitnyi karier». <http://www.yantsevo.bgs.kh.ua/index.html>
- Shatska, Z. Ya., and Hanzhiuk, T. D. "Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv hirnychodobuvnoi promyslovosti v suchasnykh umovakh" [Ways to Improve the Efficiency of the Enterprises of the Mining and Mineral Industry in Modern Conditions]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, iss. 10 (2016): 158-161. <http://bses.in.ua/journals/2016/10-2016/35.pdf>
- Tereshchenko, M. O. "Hirnycha promyslovist" [Mining Industry]. In *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Nacionalna akademiia nauk Ukrainy, Naukove tovarystvo imeni Shevchenka, Koordynatsiine biuro entsyklopedii suchasnoi Ukrainy NAN Ukrainy, 2003-2014.